

3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – Т. 5. – К.: Радянська школа, 1977. – 639 с.

4. Сухомлинський В. О. Виховувати людину майбутнього / В. О. Сухомлинський // Радянська освіта. – 1959. – 5 грудня.

5. Сухомлинський В. О. Інтерес до учіння / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : у 5-ти т. – Т. 5. – К.: Радянська школа, 1977. – С. 7–16.

6. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу / О. В. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5-ти т. – Т. 1.– К. : Радянська школа, 1976. – С. 403–637.

7. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5-ти т. – Т. 4. – К.: Радянська школа, 1977. – С. 393–626.

8. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : у 5-ти т. – Т. 3. – К.: Радянська школа, 1977. – С. 7–582.

9. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5-ти т. – Т. 2. – К.: Радянська школа, 1976. – С. 419–654.

REFERENCES

1. Kodlyuk, Ya. (2013). *Sub'yektnist' molodshogo shkolyara v navchal'nij diyal'nosti*. [Subjectivity of primary school students in educational activity]. Kyiv.

2. Suxomly'ns'ka, O. (2012). *U poshukax spravzhn'ogo*. [In search of real]. Kyiv.

3. Suxomly'ns'ky', V. O. (1977). *Vy'brani tvory' : u 5-ty`t*. [Selected works: in 5 books]. Kyiv.

4. Suxomly'ns'ky', V. O. (1959). *Vy'xovuvaty' lyudy'nu majbutn'ogo*. [Educate a person of the future]. Kyiv.

5. Suxomly'ns'ky', V. O. (1977). *Interes do uchimya*. [Interest in studying]. Kyiv.

6. Suxomly'ns'ky', V. O. (1977). *Metody'ka vy'xovannya kolekty'vu*. [Methodology of education of a collective]. Kyiv.

7. Suxomly'ns'ky', V. O. (1977). *Rozmova z molody'm dy'rektorom*. [Talk with young director]. Kyiv.

8. Suxomly'ns'ky', V. O. (1977). *Serce viddayu dityam*. [I give my heart to children]. Kyiv.

9. Suxomly'ns'ky', V. O. (1976). *Sto porad uchytel'evy*. [One hundred tips for teacher]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОДЛЮК Ярослава Петрівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Наукові інтереси: дидактика початкової школи, теорія і практика підручникотворення в початковій освіті, підготовка майбутніх учителів початкової школи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KODLIUK Yaroslava Petrivna – PhD, Professor, Department of Pedagogy and Methods of Primary and Preschool Education, Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: didactics of primary school, theory and practice of textbook creation in primary education, primary school teachers training.

*Дата надходження рукопису 19. 07. 2018 р.
Рецензент – д.п.н. професор В. Ф. Черкасов*

УДК 37.013.42-051:37(477) (092)

КОЛЯДА Наталія Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
e-mail: koliada_n@ukr.net

КРАВЧЕНКО Оксана Олексіївна – доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету соціальної та психологічної освіти, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
e-mail: okskravchenko@ukr.net

ІНСЦЕНІЗАЦІЯ КАЗОК В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДЦЮ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сьогодні набуває актуальності всебічне вивчення та об'єктивне висвітлення спадщини видатних педагогів, як вітчизняних, так і зарубіжних, ідеї яких значно вплинули на розвиток освіти і виховання. Насамперед звернення до вивчення та

популяризації педагогічної спадщини Василя Олександровича Сухомлинського.

Розвиток спадщини В. О. Сухомлинського набуває особливого значення з початку ХХІ століття: сухомліністика творчо охопила всі школи нашої держави, з'явилась низка наукових праць, в яких творчі ідеї

педагога набули нового звучання відповідно до умов українського сьогодення, які можна розглядати крізь призму сучасної філософії освіти [8, с. 13].

З нагоди відзначення 100-річчя від дня його народження, 2018 рік визначено роком Василя Сухомлинського, якого за рішенням 39-ї сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО включено до Календаря пам'ятних дат ЮНЕСКО. У цьому контексті Всеукраїнська асоціація Василя Сухомлинського за підтримки своїх індивідуальних і колективних членів (Інститут обдарованої дитини НАПН України, Мала академія наук, ДНПБ України імені Василя Сухомлинського, Науково-методичний центр інноваційних технологій виховного процесу НАПН України при РДГУ та ін.) ініціював дослідницький проект – «Портал Василя Сухомлинського». Мета проекту – систематизація й узагальнення інформації про діяльність вищих навчальних закладів та обласних інститутів (академій) післядипломної освіти з вивчення і творчого впровадження спадщини Василя Сухомлинського в освітній простір України.

До участі зі створення «Порталу Василя Сухомлинського» долучилися співробітники Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування Національній академії педагогічних наук України та Міністерству освіти і науки України, створеного в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини у 2006 році. Мета діяльності Центру педагогічного краєзнавства – розвиток фундаментальних і прикладних досліджень із проблем педагогічного краєзнавства. Основні завдання центру: інтеграція діяльності наукових установ та вищих навчальних закладів у галузі педагогічного краєзнавства; дослідження актуальних проблем педагогічного краєзнавства та забезпечення апробації і впровадження у практику теоретико-методологічних засад педагогічно-краєзнавчої діяльності.

З-поміж основних і перспективних напрямів діяльності Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства – дослідження проблеми становлення та розвитку української наукової педагогічної біографістики. Зокрема, вивчення спадщини В. О. Сухомлинського.

Мета статті – висвітлити практичний досвід впровадження інноваційної форми соціально-виховної діяльності в умовах закладу вищої освіти як інсценізація казок В. О. Сухомлинського.

Виклад основного матеріалу дослідження. «Без казки – живої, яскравої, що оволоділа свідомістю і почуттями дитини, неможливо уявити дитячого мислення і мови»,

– ці слова належать Василю Олександровичу Сухомлинському – непересічній особистості, видатному педагогу, публіцисту, дитячому письменнику, члена-кореспондента Академії педагогічних наук РРФСР (1957), заслуженого вчителя школи УРСР, директора відомої на весь світ Павлівської школи, в якій працював з 1948 р. й до кінця життя.

Педагог широко використовував казки, оповіді, приказки і прислів'я, пісні, народні традиції і обряди у повсякденній роботі, у своїх творах показував їх доцільність у духовному зростанні учнівської молоді. Так, у праці «Серце віддаю дітям» він надає казці таку роль: «Діти розуміють ідею лише тоді, коли вона втілена у яскравих образах. Казка – благородне і нічим не замінне джерело виховання любові до Вітчизни. Патріотична ідея казки – в глибині її змісту, створені народом казкові образи, що живуть тисячоліття, доносять до серця і розуму дитини могутній творчий дух трудового народу, його погляди на життя, ідеали, прагнення. Казка виховує любов до рідної землі вже тому, що вона – творіння народу» [1].

Педагогічні казки В. О. Сухомлинського – це дивосвіт малят, розкритий очима мудрого наставника, який не повчає дітей, не спонукає чи заохочує їх, а просто йде поруч дітлахів, інколи ніби ще й десь за молодшими школярами, радіючи разом з ними кожному новому відкриттю. Педагогічні казки В. О. Сухомлинського нібито опосередковано, непомітно зовні, але активно й ефективно виховують найкращі людські почуття широчинності і любові до всього прекрасного, формують перші навички людяності у взаєминах між юними особистостями [1].

Василь Олександрович зазначає у своїх працях: «Казка – це, образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки і мови. Діти розуміють ідею лише тоді, коли вона втілена у яскравих образах. Казка – благородне і нічим не замінне джерело виховання любові до Вітчизни. Патріотична ідея казки – в глибині її змісту, створені народом казкові образи, що живуть тисячоліття, доносять до серця і розуму дитини могутній творчий дух трудового народу, його погляди на життя, ідеали, прагнення. Казка виховує любов до рідної землі вже в тому, що вона – творіння народу» [5, с. 201].

Гуманізмом і великою любов'ю до дітей пройняті такі нововведення В. О. Сухомлинського, як Кімната казка, Куточок мрії, Стрів чудес. Обстановка Кімнати казки була створена такою, щоб діти почувалися у світ казкових образів [10, с. 178]. Педагог широко використовує казку як

ефективний засіб виховання – уроки слова, мислення стосовно сутності явищ природи, «подорожі» до джерел думки, урок розвитку, малюнки дітей, інсценізація казкового матеріалу, формування таких ціннісних орієнтацій, як відповідальність, доброзичливість, справедливість, чесність, гідність, пошана до старших, патріотизм тощо [8, с. 12]. Такими ідеями пронизані праці педагога: «Казки школи під голубим небом» [11], «Невиховані і виховані. Палець у чорнилі. Казки» [7], «Педагогічний світ казки: Бесіда з марійськими вчителями» [12] та ін.

На думку сучасних дослідників, казки В. О. Сухомлинського, які пронизані ідеєю боротьби добра і зла, спираються на самобутні риси української філософії, педагогіки, мистецтвознавства, якими є антеїзм, кордоцентризм, екзистенціалізм. З'ясовано, що казка як ретранслятор суспільних цінностей у казкотворчій спадщині педагога є потужним засобом формування ціннісних орієнтацій, соціальною та психологічною установкою особистості щодо цінностей матеріальної й духовної культури суспільства [8, с. 8–9].

З-поміж найбільш ефективних формам і методів виховання ціннісних орієнтацій у процесі вивчення казок В. О. Сухомлинського сучасні дослідники виокремлюють такі: використання вчителями уроків на природі, уроків мислення, складання казок, проведення бінарних уроків, театралізації казкового матеріалу, хореографічні інсценізації казок, проведення конкурсів і вікторин, читання казок за ролями, малювання на теми улюблених казок, проведення ігор, екскурсій тощо [8, с. 12].

У контексті зацікавленості сучасної громадськості актуальною спадщиною педагога заслуговує на увагу Фестиваль «Інсценізація казок В. О. Сухомлинського», який було започатковано на факультеті соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини у 2016 році. Мета заходу – вивчення творчої спадщини Василя Сухомлинського з її застосуванням у сучасних умовах навчання майбутніх соціальних педагогів, соціальних працівників, психологів із умінням вирішувати сучасні соціально-педагогічні проблеми, керуючись мудрими порадами Великого вчителя.

З методичної точки зору, інсценізація казок – це точне й послідовне відтворення змісту казки (різновидом може виступати казка на новий лад) дітьми та молоддю з допомогою костюмів, різних атрибутів, декорацій. Характерними особливостями цього методу є, по-перше, ознайомлення учасників з конкретною соціальною ситуацією, за

мотивами тої чи іншої казки, твору, яка найбільш повно відповідає професійній діяльності і потребує вирішення; по-друге, надання ролей відповідно до змісту твору; по-третє, розподіл цих ролей між учасниками.

Так, у 2016–2017 роках студенти факультету соціальної та психологічної освіти разом з вихованцями освітніх закладів міста Умань (ЗОШ № 1 імені Пушкіна, школи-гімназії № 2, ЗОШ № 3, ЗОШ № 11 імені Бажана, ЗОШ № 14, Обласного міжрегіонального центру соціально-психологічної реабілітації дітей) взяли участь у театралізованому показі казок великого педагога Василя Олександровича Сухомлинського.

Глядачі мали змогу віднайти глибокий зміст виховання доброти, поваги, бережливості, толерантності, мудрості, працьовитості у казках великого педагога: «Який слід повинна залишити людина?», «Золоте зернятко істини», «Горбатенька дівчинка», «Камінь», «Добре слово», «Зайчик і місяць», «Маківка і джміль», «Важко бути людиною», «Акація і бджола», «Навіщо кажуть «Спасибі»?», «Бо я – людина!», «Скупий», «Яблунька і літо», «Добре слово», «Хто кого веде додому?», «Він зненавидів красу» та ін.

За результатами проведення такого заходу вважаємо, що «Інсценізація казок В. О. Сухомлинського» виступає інноваційною формою соціально-виховної роботи, спрямованої на посилення мотивації серед учнівської та студентської молоді (виступають як у ролі акторів, так і глядачів) до пошуку шляхів вирішення актуальних соціальних проблем, які в драматургічній формі висвітлюються за допомогою різних засобів і сценічних прийомів задля сприйняття у процесі перегляду, подальшого обговорення та рефлексії, що в результаті зорієнтовано на: позитивний розвиток та духовно-ціннісне орієнтування; профілактично-просвітницьку і превентивну дію; подолання особистісних, міжособистісних, внутрішньосімейних конфліктів; реабілітацію критичних станів особистості; залучення до культурно-освітньої і творчої діяльності; допомога у творчій самореалізації особистості; створення ситуацій розвиваючого дозвілля і відпочинку.

Така форма роботи є доцільною у ході реалізації таких завдань соціально-педагогічного патронажу і психологічного супроводу в умовах закладу освіти: захист психічного здоров'я; профілактика дезадаптації; підтримка обдарованих дітей та молоді; запобігання конфліктам в учнівському та студентському середовищах; профілактика правопорушень; орієнтування на здоровий спосіб життя; створення психологічних і

соціально-педагогічних умов для формування в учасників освітнього процесу мотивації до самовиховання і саморозвитку; профілактика і корекція відхилень в особистісному розвитку учнів, студентів, вихованців тощо.

З технологічної точки зору методика «Інсценізація казок» має наступну орієнтовну послідовність дій:

- визначення гострої соціальної проблеми та цільової аудиторії, кого вона стосується в першу чергу. Відповідно має бути обговорення робочою групою акторів та керівника цієї соціальної ситуації, яка склалася як в країні, чи окремо взятому регіоні, щоб виступ мав інтерес для потенційної цільової аудиторії;

- пошук казки, виходячи із соціальної проблематики. Основою сценарію є «соціальність», що виражається у самому змісті;

- після обговорення та затвердження сценарію наступним кроком є організаційні заходи – розподіл ролей, репетиції епізодів та етюдів, підбір музики, виготовлення мультимедійної презентації та відео для супроводу виступів, вибір та виготовлення костюмів і сценічного інвентарю, генеральні репетиції з можливою корекцією виступу;

- виступ перед глядацькою аудиторією з подальшим обговоренням, при цьому у виступі повинна бути зрозумілою проблема (більш успішними є виступи, де присутній гумор), а також позитивний вихід із ситуації чи хоча б натяк на нього. Виховна цінність інсценування полягає в можливості визначення різноманітних аспектів цієї проблеми, врахування різних поглядів і пошукові нестандартних шляхів її вирішення [3].

Власне метод інсценування забезпечує дітям та молоді такі умови для занять, які не в змозі створити інші методи навчання – випробувати на собі результати своїх рішень і дій, приміряти на собі різні ролі. Водночас участь у виступах, підготовка театралізованих постановок формують у них зібраність, відповідальність, дисциплінованість, уміння планувати час, адекватно сприймати критику на свою адресу. Очевидно, що участь у театрі передбачає командну роботу і сприяє налагодженню позитивного мікроклімату в колективі.

«Інсценізація казок» сприяє формуванню у дітей та молоді ціннісних орієнтацій, ствердження здорового способу життя, мовленнєвої культури, багатоаспектність використання невербальних засобів впливу. Відображення на сцені актуальних проблем життя – це проєктування різних стосунків у різних його проявах, примірювання ролей різних категорій населення; але при цьому актуалізуючи глядача (суспільство) вагомість даної проблеми. Участь у театрі дає

можливість учасникам «приміряти» на собі різноманітні способи поведінки, спробувати свої сили в складних ситуаціях, що потребують швидкого рішення. Перевага даної гри полягає у тому, що відбувається моделювання і проєктування проблеми, входження актора у справжню професійну діяльність. Під час проведення театралізації сценарію здобуваються нові знання і навички, які дозволяють в реальному житті легко і швидко налагоджувати взаємовідносини, досягти поставлених комунікативних цілей, не губитися в складних життєвих ситуаціях. Театралізація сценарію сприяє розвитку таких якостей як комунікабельність, винахідливість, адаптаційні здібності, мислення та уміння об'єктивно сприймати інформацію і ситуацію в умовах її постійної зміни [3].

Задля вивчення думки студентства щодо участі у Фестивалі було запропоновано учасникам написати есе за темою «Що для мене означає участь у фестивалі «Інсценізація казок Василя Олександровича Сухомлинського». Відповіді об'єднувала однозначна думка студентів про актуальність такої форми роботи і її вплив на особистісне світосприйняття та ціннісні переконання. Кожен з відповідачів зазначив, що обов'язково хотів би взяти участь у заході наступного року.

Для підтвердження пропонуємо деякі відповіді:

- «Цього року мені випала чудова нагода брати участь у вище згаданому Фестивалі. Кожному без винятків це принесло не тільки захоплюючі емоції, а й можливість задуматись. Адже казки Сухомлинського не просто надзвичайно цікаві, а й носять повчальний характер, розкривають певну моральну проблему... Я з радістю буду брати участь у Фестивалі і в наступні роки. Адже це безцінний досвід та незабутні враження. Програючи кожну казку на сцені та спостерігаючи за грою інших студентів, я не тільки весело проводила час, а й заглиблювалась в проблему, висвітлену в творі. Коли не просто читаєш, а програєш ситуацію (чи спостерігаєш за грою), починаєш відчувати та переживати емоції персонажів, їх почуття. І саме це допомагає не просто зробити висновок за твором, а дійсно задуматись над мораллю кожної казки, задати собі питання: «А чи було подібне в моєму житті?», «Чи правильно я тоді вчинив?» (студентка 3 курсу);

- «Я дуже рада, що в нашому університеті щороку проводиться такий Фестиваль. Це не лише спосіб весело провести час з одногрупниками та іншими студентами, а й можливість почерпнути безцінний досвід. Враження в мене залишились безумовно позитивні. Я дуже вдячна організаторам

Фестивалю за справді чарівну можливість «прожити казку», зануритись в її атмосферу. І звісно за такий надзвичайно важливий для нас досвід» (студентка 6 курсу);

– «Казки Сухомлинського – це невичерпна скарбниця знань, адже кожна казка є повчальною історією. Вони навчають бути добрими, чесними, щирими, поважати своїх батьків та Батьківщину, любити людей і ставитися до них так, як ми хочемо, щоб ставились до нас. Педагогічна творчість Сухомлинського виконує роль підказки, є так званим «довідником життя», адже він описує різноманітні життєві ситуації за допомогою казки та казкових героїв. Якщо ж говорити про фестиваль «Інсценізація казок В. О. Сухомлинського», то я вважаю, що це є досить важливий захід в життєдіяльності нашого факультету, адже ми не тільки згадуємо про життя такого видатного педагога як В. О. Сухомлинський, а й поповнюємо та удосконалюємо свої життєві знання, а з допомогою інсценізації ще й навчаємо інших. Отже, я вважаю, що така форма роботи на факультеті є досить актуальною і тому хотіла б ще раз взяти участь в фестивалі «Інсценізація казок В. О. Сухомлинського» (студентка 2 курсу).

Водночас, така форма роботи виконує широкий спектр функцій стосовно його учасників і глядачів. Серед них: інформаційно-освітня, пізнавальна, розвивальна, емоційна, виховна, морально-етична, терапевтична, реабілітаційна, соціально-комунікативна, дозвіллева.

За результатами накопиченого досвіду з проведення Фестивалю «Інсценізація казок В. О. Сухомлинського» очевидно виступила його роль у процесі підготовки майбутніх соціальних працівників та психологів. Студенти, які на волонтерських засадах здійснювали організаторські заходи (допомога у підготовці виступів учнів, участь у репетиціях, написання сценарію заходу, координування учнівськими театрами, підготовка і створення соціально-психологічного театру спільно з вихованцями на базі притулку тощо), долучалися до попереднього перегляду і загальних виступів колективів, допомагали у визначенні загальної концепції і тематики Фестивалю, конкретизації завдань, які дозволяли вирішити соціальну проблему. Важливим є визначення шляхів її вирішення, стратегій виходу із складної ситуації. Саме студенти, які здобувають фах зі спеціальності «Соціальна робота» чи «Психологія», у подальшій професійній діяльності стикатимуться з вирішенням складних життєвих обставин. Відтак, студент використовує набуті знання у ході вивчення різних дисциплін стосовно шляхів, методів,

засобів, технологій подолання складних життєвих обставин відповідно до конкретного випадку тієї чи іншої постановки. Саме узагальненні знання застосовуються в конкретних, часто реальних (максимально наближених до реальності) обставинах, що демонструються у театральних виступах.

У багатій спадщині В. О. Сухомлинського окремо слід зазначити педагогічні казки для дітей. Наприклад, «Казки мудрості» (2002) [2], «Казковий світ Василя Сухомлинського» (2005) [4], «Я розповім вам казку... Філософія для дітей» (2016) [13], «Вогнегривий коник: Казки. Притчі. Оповідання» (2017) [9] та ін.

На думку сучасної молоді, особливістю казок В. О. Сухомлинського є «...захоплююча майстерність у творенні простих, на перший погляд, казок та оповідань: вони не перевищують 150 слів, але яким треба бути великим майстром, щоб у такій малій кількості слів вкласти таку високу якість думки, повчання. Поетика його творів вражає простотою, узгодженістю й досконалістю. Казки Василя Олександровича нібито опосередковані, непомітні зовні, але активно та ефективно виховують у дітей найкращі почуття щирості й любові до всього прекрасного, формують перші навички людяності у взаєминах між юними особистостями, виховують духовні цінності, гуманістичні почуття, родинні цінності, естетичні почуття та бережливе ставлення до природи. Така безцінна та безсмертна спадщина у процесі виховання допоможе сформувати справжню Людину та стане у пригоді не тільки сучасному, а й багатьом майбутнім поколінням» [6, с. 154].

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, у статті висвітлено накопичений досвід з впровадження на базі факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини інсценізації казок В. О. Сухомлинського, яка виступає сучасною формою соціально-виховної діяльності зі студентською молоддю. Встановлено, що така форма виконує широкий спектр функцій стосовно її учасників і глядачів. Серед них: інформаційно-освітня; пізнавальна; розвивальна; емоційна; виховна; морально-етична; терапевтична; реабілітаційна; соціально-комунікативна; дозвіллева.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Василь Сухомлинський – видатний український педагог. Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/reports/ukr_lit/14939/
2. Дейнега Л. Казки мудрості / Сухомлинський В. Пелюстка і квітка. Дружба. Дівчинка і ромашка.

Радичков І. Якщо хочеш мати друзів / Л. Дейнега // Психолог. – 2002. – № 48. – С. 11–15.

3. Жеребньова Л. В., Артеменко Т. Б. Соціально-психологічний театр / авт. упоряд.: Л. В. Жеребньова, Т. Б. Артеменко. – К.: Шк. світ, 2011. – 120 с.

4. Казковий світ Василя Сухомлинського // Бібліотечка вихователя дитячого садка. – 2005. – № 9–10. – С. 1–119.

5. Ковальчук В. І. Спогади про В. Сухомлинського / В. І. Ковальчук. – К., 1990. – С. 201–204.

6. Майзенберг І. Виховний потенціал авторських казок В. О. Сухомлинського / І. Майзенберг // В. О. Сухомлинський у діалозі з сучасністю: збірн. наук. праць / за ред. проф. О. С. Антонової, доц. В. В. Павленко. – Житомир: ФО-П Левковець Н. М., 2017. – С. 152–155.

7. Невиховані і виховані. Палець у чорнилі / Казки // Завуч. – 2006. – № 6. – С. 14–23.

8. Світельська-Дірко С. В. Виховання ціннісних орієнтацій молодших школярів засобами казки в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / С. В. Світельська-Дірко; Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир, 2017. – 20 с.

9. Сухомлинський В. Вогнегривий коник: Казки. Причті. Оповідання / В. Сухомлинський. – К.: Знання, 2017. – 217 с.

10. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 5: Вчити вчитися. – С. 426–436.

11. Сухомлинський В. О. Казки школи під голубим небом / В. О. Сухомлинський. – К., 1991. – 267 с.

12. Сухомлинський В. Педагогічний світ казки: Бесіда з марійськими вчителями 1967 р. // Освіта. – 2000. – 16–23 лютого. – С. 56–98.

13. Сухомлинський В. Я розповім вам казку... Філософія для дітей / В. Сухомлинський; Уклад. О. Сухомлинська. – Харків: ВД «Школа», 2016. – 576 с.

REFERENCES

1. *Vasyl Sukhomlynskyi – vydatnyi ukrainskyi pedahoh.* [Vasyl Sukhomlynsky is an outstanding Ukrainian teacher]. Rezhym dostupu: http://osvita.ua/vnz/reports/ukr_lit/14939/

2. Deineha, L. (2002). *Kazky mudrosti.* [Tales of wisdom]. Kyiv.

3. Zherebnova, L.V., Artemenko, T. B. (2011). *Sotsialno-psykholohichniy teatr.* [Socio-psychological theater]. Kyiv.

4. *Kazkovi svit Vasylia Sukhomlynskoho.* (2005). [The fairy tale of Vasyl Sukhomlynsky]. Kyiv.

5. Kovalchuk, V. I. (1990). *Spohady pro V. Sukhomlynskoho.* [Memoirs about V. Sukhomlynsky]. Kyiv.

6. Maizenberh, I. (2017). *Vykhovnyi potentsial avtorskykh kazok V. O. Sukhomlynskoho.* [Educational potential of author tales V. O. Sukhomlynsky]. Zhytomyr.

7. *Nevykhovani i vykhovani. Palets u chornyli.* (2006). [Uncultivated and educated. Finger in the ink].

Kyiv.

8. Svitelska-Dirko, S. V. (2017). *Vykhovannia tsinnisnykh orientatsii molodshykh shkolariv zasobamy kazky v pedahohichniy spadshchyni V. O. Sukhomlynskoho.* [Educating the value orientations of junior schoolchildren through means of tales in the pedagogical heritage of V.O. Sukhomlynsky]. Zhytomyr.

9. Sukhomlynskyi, V. (2017). *Vohnehryvyi konyk: Kazky. Prytchi. Opovidannia.* [Flaming Grasshopper: Tales. Parables Story]. Kyiv.

10. Sukhomlynskyi, V. O. (1976). *Vybrani tvory v 5 t.* [Selected works in 5 t.]. Kyiv.

11. Sukhomlynskyi, V. O. (1991). *Kazky shkoly pid holubym nebom.* [Tales of the school under the blue sky]. Kyiv.

12. Sukhomlynskyi, V. (2000). *Pedahohichniy svit kazky: Besida z mariiskymy vchyteliamy 1967 r.* [Pedagogical world of fairy tales: Conversation with Mari school teachers in 1967]. Kyiv.

13. Sukhomlynskyi, V. (2016). *Ya rozpovim vam kazku... Filosofiia dlia ditei.* [I will tell you a fairy tale ... Philosophy for children]. Kharkiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КОЛЯДА Наталія Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: педагогічне краєзнавство, актуальні проблеми соціального виховання в теорії та історії педагогіки, соціальна освіта та соціальна робота.

КРАВЧЕНКО Оксана Олексіївна – доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету соціальної та психологічної освіти, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: педагогічна біографістика, історія педагогіки, історія соціальної роботи, соціальна освіта та соціальна робота.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KOLIADA Nataliya Mykolaivna – Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor, Head of Social Pedagogy and Social Work Chair, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: pedagogical biography, actual problems of social education in the theory and history of pedagogy, social education and social work.

KRAVCHENKO Oksana Oleksiivna – Doctor of Sciences (Pedagogy), Associate Professor, Dean of Social and Psychological Education Department, professor of Social Pedagogy and Social Work Chair, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: pedagogical biography, history of pedagogy, history of social work, social education and social work.

Дата надходження рукопису 22. 07. 2018 р.
Рецензент – д.п.н. професор М. В. Анісімов